

Trao đổi KHKT - Hoạt động ngành

PHÒNG CHỐNG BỆNH DỊCH TẢ LỢN CHÂU PHI: THỰC TRẠNG VÀ NHỮNG GIẢI PHÁP THỜI GIAN TỐI TẠI HÀ NỘI

Nguyễn Ngọc Sơn

Chi cục Chăn nuôi và Thú y Hà Nội

Bệnh dịch tả lợn châu Phi (DTLCP) xảy ra trên địa bàn Hà Nội, bắt đầu từ ngày 24/2/2019 tại hộ chăn nuôi lợn rừng thuộc phường Ngọc Thụy (quận Long Biên). Sau hơn 5 tháng, cả hệ thống chính trị vào cuộc với nhiều giải pháp quyết liệt, đồng bộ thực hiện mệnh lệnh của Thủ tướng Chính phủ “*chống dịch như chống giặc*” nhằm hạn chế tối đa thiệt hại do dịch bệnh gây ra. Tuy nhiên dịch bệnh quá nguy hiểm, chưa có vaccin phòng, không có thuốc điều trị nên đến nay (26/7) dịch bệnh xảy ra trên cả 24/24 quận, huyện có chăn nuôi, số hộ có lợn nhiễm bệnh và tiêu hủy 28.497 hộ (khoảng 35,3 % tổng số hộ chăn nuôi), số lượng lợn mắc bệnh và tiêu hủy 495 ngàn con (chiếm 26,5 % tổng đàn lợn toàn Thành phố). Ước tính thiệt hại lên tới hàng ngàn tỷ đồng, một thiệt hại rất lớn về kinh tế, an sinh xã hội, bên cạnh đó ảnh hưởng nhiều tới các hoạt động liên quan như biến động thị trường giá cả, sức tiêu thụ, các hoạt động liên quan đến sản xuất, kinh doanh thức ăn chăn nuôi, thuốc thú y, tâm lý người tiêu dùng, người chăn nuôi trong việc tái đàn, lựa chọn ngành nghề khi phải chuyển đổi cơ cấu vật nuôi.

Trong quá trình tổ chức triển khai phòng chống bệnh DTLCP thời gian qua tại Hà Nội, những mặt tích cực được ghi nhận đánh giá cao, đó là sự vào cuộc quyết liệt của cả hệ thống chính trị. Có thể nói chưa bao giờ công tác phòng chống dịch bệnh trên gia súc lại được sự quan tâm đặc biệt như thời gian qua. Ngay từ cơ sở xã, phường, thị trấn, các ban chỉ đạo, tổ công tác được thành lập, các thành viên được phân công cụ thể, rõ ràng và gắn trách nhiệm của người đứng đầu thực hiện nhiệm vụ. Công tác tuyên truyền và giải pháp ứng phó với dịch được thực hiện theo phương án “5 không” (không giấu dịch; không mua bán, vận chuyển lợn bệnh; không giết mổ, tiêu thụ lợn bệnh, lợn chết; không vứt xác ra môi trường,

không sử dụng thức ăn dư thừa chưa qua xử lý nhiệt và “4 tại chỗ” (chỉ đạo tại chỗ, nhân lực tại chỗ, vật tư tại chỗ, phương tiện tại chỗ). Về vật tư, trang thiết bị, Thành phố đã chỉ đạo quyết liệt để các quận, huyện chủ động chuẩn bị sẵn sàng ứng phó kịp thời. Nguồn kinh phí hỗ trợ cho các hộ có lợn bị tiêu hủy, giao các quận/huyện trích từ nguồn kinh phí dự phòng để đảm bảo hỗ trợ đến hộ chăn nuôi nhanh nhất. Đến nay các địa phương đã đáp ứng trên 80 % hỗ trợ đến các hộ dân, số còn lại đang tập trung giải quyết trên quan điểm nhanh, đúng, công khai minh bạch, có sự giám sát của các cấp, các ngành và người dân.

Bên cạnh kết quả đạt được trong quá trình ứng phó phòng, chống dịch bệnh, các cấp chính quyền và người dân cũng gặp không ít những khó khăn. Đó là bệnh DTLCP là bệnh truyền nhiễm rất nguy hiểm, hiện chưa có thuốc điều trị, chưa có vaccin phòng bệnh nên rất khó áp dụng các biện pháp khoanh vùng, khống chế ổ dịch như một số bệnh truyền nhiễm khác (tai xanh, lở mồm long móng, cúm gia cầm ...). Mặt khác, virus DTLCP có sức đề kháng cao, có thể tồn tại lâu ở ngoài môi trường và trong các sản phẩm thịt lợn (như xúc xích, giăm bông ...) từ vài chục đến hàng ngàn ngày (ở thịt đông lạnh); có khả năng chịu được nhiệt độ cao (56°C trong 70 phút, 70°C trong 20 phút, 100°C trong 1 phút) vì vậy rất khó khăn trong việc khống chế, ngăn chặn dịch, kể cả việc cấp đông thịt dự trữ.

Thành phố có tổng đàn lợn lớn (đứng thứ 2 sau tỉnh Đồng Nai), thời điểm trước khi xảy ra dịch (tháng 2/2019) với 1,87 triệu con, đến thời điểm này (tháng 7/2019) còn khoảng gần 1,4 triệu con. Tuy nhiên chăn nuôi nhỏ lẻ, tận dụng trong dân còn chiếm tỷ lệ cao (khoảng trên 60%); địa giới hành chính giáp

với nhiều tỉnh, địa bàn rộng, có nhiều tuyến đường giao thông trọng điểm cả về đường không, đường bộ, đường thủy nên nguy cơ dịch bệnh xâm nhiễm quá lớn, cùng với đó việc giết mổ nhỏ lẻ trong khu dân cư còn nhiều (với 220 cơ sở) nên việc quản lý hoạt động kinh doanh, buôn bán, vận chuyển động vật, sản phẩm động vật gặp rất nhiều khó khăn.

Hiện tại với số dân sống và làm việc tại Hà Nội khoảng trên 10 triệu người, nhu cầu sử dụng thực phẩm có nguồn gốc động vật cao (khoảng 800 – 900 tấn/ngày) trong khi thành phố mới tự cung cấp được 60%, số còn lại phải nhập từ ngoại tỉnh hoặc nhập khẩu. Việc sử dụng thức ăn tận dụng, dư thừa từ nhà hàng, bếp ăn tập thể, khách sạn còn phổ biến đối với nhiều hộ chăn nuôi nhỏ. Người, phương tiện vận chuyển ra, vào trại chưa áp dụng đầy đủ quy trình vệ sinh phòng bệnh và an toàn sinh học; đặc biệt lực lượng trực tiếp tham gia các hoạt động phòng, chống dịch bệnh chưa được trang bị đầy đủ các kiến thức về vệ sinh phòng bệnh, hơn nữa khi tiêu hủy ở những đàn lợn lớn trong điều kiện thời tiết khí hậu khắc nghiệt (nắng, nóng, mưa, đêm tối ...), khâu phòng hộ có lúc, có nơi còn bị lơ lửng. Ngoài ra, dịch bệnh lây lan nhanh, ở phạm vi rộng là do đường lây truyền của virus DTLCP rất phức tạp, nhất là trong điều kiện mật độ chăn nuôi cao, nhỏ lẻ, vệ sinh thú y và an toàn sinh học không tốt; việc buôn bán, vận chuyển, giết mổ lợn bệnh, lợn nghi mắc bệnh vẫn còn xảy ra. Bên cạnh đó, do không có quy định kiểm dịch vận chuyển động vật và sản phẩm động vật nội tỉnh nên việc kiểm soát, truy xuất nguồn gốc động vật, sản phẩm động vật gặp rất nhiều khó khăn, bất cập, nhất là ở địa bàn giáp ranh giữa các tỉnh.

Thời gian vừa qua giá lợn hơi trên địa bàn Thành phố luôn biến động khó lường, có thời điểm giá lợn xuống rất thấp (khoảng 26.000 đến 30.000đ/kg) làm cho người chăn nuôi không tích cực áp dụng các biện pháp phòng chống dịch bệnh; một bộ phận người tiêu dùng còn chưa nhận thức đúng, đủ về dịch bệnh nên có tâm lý e ngại, hạn chế sử dụng thịt lợn, thậm chí “quay lưng” với thịt lợn nên việc tiêu dùng thịt lợn giảm, dẫn tới ứ đọng lợn khỏe mạnh đến kỳ xuất bán. Việc tiêu hủy số lượng lợn lợn gặp khó khăn trong bố trí quỹ đất, quản lý hồ chôn và có nguy cơ gây ô nhiễm môi trường sinh thái. Một số nơi chưa chuẩn bị tốt phương án tiêu hủy nên khi dịch xảy ra gặp rất nhiều khó khăn khi chọn vị trí, địa điểm tiêu

hủy. Việc không tiêu hủy lợn ngay để kéo dài cũng là yếu tố nảy sinh việc lây lan dịch bệnh tại khu vực.

Việc hỗ trợ cho người dân, trước khi có Quyết định 793 ngày 27/6/2019 của Thủ tướng Chính phủ, Hà Nội áp dụng theo Nghị quyết 16 của Chính phủ hỗ trợ lợn tiêu hủy bằng 80 % giá thị trường đối với lợn thương phẩm và bằng 1,8 lần với lợn nái, lợn đực giống đang khai thác nên việc hỗ trợ đến người dân cũng gặp nhiều khó khăn khi giá lợn biến động hàng ngày. Hỗ trợ ở nhiều mức khác nhau nên hồ sơ, chứng từ cập nhật đối với các hộ cũng gặp rất nhiều khó khăn. Bản thân các hộ chăn nuôi khi được nhận tiền hỗ trợ có lợn bị tiêu hủy cũng khác nhau theo từng ngày, ở mức khác nhau cũng đã nảy sinh thêm nhiều việc mà chính quyền địa phương phải giải quyết.

Trong tổ chức các giải pháp phòng, đặc biệt việc tiêu hủy lợn bệnh, cơ chế, chính sách bồi dưỡng chưa phù hợp cho người trực tiếp tham gia chống dịch (lực lượng này phải làm việc ngày đêm, trong môi trường độc hại, nguy hiểm...). Thời điểm khi chưa có Quyết định 793 của Chính phủ (ngày 27/6), lực lượng tham gia phòng bệnh, tiêu hủy lợn bệnh chỉ được hưởng chế độ thù lao 100 ngàn đồng/ngày (đối với ngày thường), 200 ngàn đồng/ngày (đối với ngày lễ, ngày nghỉ) trong khi đó lao động phổ thông hiện tại ở mức 200 - 500 ngàn đồng/ngày nên việc huy động hoặc thuê lực lượng tham gia phòng, chống dịch, nhất là trực tiếp đi tiêu hủy lợn bệnh gặp rất nhiều khó khăn, bất cập.

Từ đầu tháng 7/2019 đến nay, số lượng lợn mắc bệnh và phải tiêu hủy trên địa bàn Thành phố đã giảm hẳn (khoảng 300 – 800 con/ngày) do mật độ chăn nuôi lợn với các hộ chăn nuôi nhỏ lẻ đã giảm, người chăn nuôi đã chú trọng áp dụng các biện pháp phòng bệnh hiệu quả hơn, đàn lợn đã có miễn dịch tự nhiên. Không chủ quan lơ là, Thành phố đã đưa ra giải pháp cụ thể, đó là thực hiện nghiêm Chỉ thị 34/CT/TƯ ngày 20/5/2019 về tăng cường lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện hiệu quả công tác phòng, chống, khống chế bệnh DTLCP. Tập trung hỗ trợ người dân có lợn bị tiêu hủy và chỉ cho lực lượng tham gia công tác phòng chống dịch bệnh đúng theo Quyết định 793 ngày 27/6/2019 của Thủ tướng Chính phủ (hỗ trợ lợn con, lợn thương phẩm 25.000 đồng/kg, lợn nái, đực giống đang khai thác 30.000 đồng/kg; chi công cho lực lượng tham gia phòng chống dịch bệnh 200.000 đồng/ngày đối với ngày thường,

400.000 đồng/ngày đối với ngày nghỉ, ngày lễ. Các địa phương đã và đang tập trung triển khai quyết liệt các giải pháp quan trọng như chủ động phát hiện sớm dịch bệnh, huy động các lực lượng của địa phương để tổ chức tiêu hủy lợn bệnh, lợn chết kịp thời theo quy định; thực hiện tốt việc vệ sinh, sát trùng bằng thuốc và vôi bột, nhất là tại các hộ chăn nuôi có lợn bệnh, khu vực xung quanh và trong quá trình xử lý ổ dịch; đảm bảo hỗ trợ người dân có lợn bị tiêu hủy nhanh nhất, đảm bảo công khai minh bạch theo đúng chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ.

Về việc tái đàn lợn, hiện nay Thành phố đã có chỉ đạo việc tái đàn phải đảm bảo mục tiêu phát triển nhưng an toàn dịch bệnh. Không tái đàn ở các cơ sở xảy ra dịch chưa đủ điều kiện, trước khi tái đàn phải đảm bảo khử trùng tiêu độc và thực hiện nghiêm túc việc khai báo với chính quyền địa phương, trường hợp không khai báo khi xảy ra dịch bệnh sẽ bị xử lý vi phạm hành chính và sẽ không hỗ trợ theo quy định. Đối với các quận, thị xã, khuyến cáo không chăn nuôi lợn mà chuyển đổi ngành nghề (trồng hoa, cây cảnh, làm dịch vụ ...); khi chăn nuôi ứng dụng phương pháp chăn nuôi an toàn sinh học, chăn nuôi hữu cơ, giảm chăn nuôi nhỏ lẻ, xây dựng liên kết chuỗi từ chăn nuôi, giết mổ đến chế biến, tiêu thụ sản phẩm để chăn nuôi phát triển hiệu quả, bền vững. Thực hiện chương trình phát triển mạnh chăn nuôi bò thịt, gia cầm, thủy sản để bù đắp sự thiếu hụt thịt lợn trong thời gian tới. Đàn bò thịt hướng phát triển các

giống bò chất lượng cao (như bò BBB, Webzu, Droghmater, Brahman ...), với gia cầm hiện có tổng đàn lớn, đứng đầu cả nước (khoảng 30- 32 triệu con); phát triển chăn nuôi theo hướng sản xuất giống để có hiệu quả kinh tế cao; phát triển mạnh một số giống gà bản địa (gà đồi Sóc Sơn, gà đồi Ba Vì, vịt cỏ Vân Đình ...).

Ngành Nông nghiệp tăng cường phối hợp với các sở, ngành, làm việc với các công ty, doanh nghiệp chăn nuôi, chế biến, tiêu thụ sản phẩm, bàn các giải pháp cụ thể về tiêu thụ thịt lợn và các sản phẩm từ lợn. Cập nhật thông tin, thông báo kịp thời, đầy đủ, chính xác tới các quận/huyện và người dân về chủ trương, chính sách và các quy định của Nhà nước về phòng, chống dịch bệnh. Duy trì nghiêm hoạt động của các chốt kiểm dịch động vật liên ngành để tăng cường kiểm soát vận chuyển lợn, sản phẩm của lợn. Phối hợp cùng cơ quan truyền thông tuyên truyền để người dân thực hiện tốt các biện pháp phòng chống dịch bệnh, thực hiện việc tái đàn theo hướng dẫn của chính quyền, cơ quan chuyên môn. Đồng thời triển khai đồng bộ các giải pháp phòng, chống các bệnh truyền nhiễm nguy hiểm khác (như dại, cúm gia cầm, tai xanh, LMLM ...) để ngăn chặn dịch bệnh trên đàn gia súc, gia cầm.

Chắc chắn với sự vào cuộc quyết liệt của các cấp, các ngành, sự đồng hành của người chăn nuôi, người tiêu dùng, sẽ hạn chế thấp nhất thiệt hại do bệnh DTLCP gây ra, sớm ổn định và phát triển sản xuất./.

Bí thư Thành ủy Hoàng Trung Hải và PCT Thường trực UBND Thành phố đi kiểm tra công tác phòng chống dịch bệnh tại huyện Quốc Oai.

Cán bộ Chi cục Chăn nuôi và Thú y Hà Nội đang chích ngắt lợn trước khi tiêu hủy trong ổ dịch tả lợn châu Phi.